

En 'Cultural Expedition Avannaa' i fjordene i Uummannaq distriktet i august 2014

Fra den 11. til den 18. august 2014 deltog jeg i Børnehjemmets og Uummannaq Polar Instituts "Kulturelle båd-ekspedition Avannaa" 600 km rundt i fjordene omkring Uummannaq og Nuugaatsiaq. I ekspeditionen deltog den amerikanske geolog Douglas Lane, der gerne ville se og opleve Grønlands smukkeste fjorde.

Vi var ti deltagere i ekspeditionen: Børnene Kunuunnguaq, Rasmus og Valdemar fra Børnehjemmet, medarbejderne Jensi, Sofia (fra Venezuela), Maike (volontør) og René og Renés søn Malik samt som allerede fortalt geologen Doug fra USA undertegnede.

Vi sejlede i Børnehjemmets to nye Poco 600 18 fods joller, den ene med overdækning. Jensi førte den åbne jolle og René den anden. Begge joller er sikkerhedsgodkendte med alt det krævede sikkerhedsudstyr til personsejllads i form af redningsveste og redningsbåde m.v. Desuden har Jensi og René fået skibsførerbevis til at sejle med passagerer efter at have deltaget i et obligatorisk kursus. Med andre ord var alt det formelle i orden.

Første dag: Ukkusissat og Maarmorilik – Noget om "Sorte engel minen" og dens mulige genåbning!

Mandag lige efter middag afsejlede vi fra pontonbroen i Uummannaq havn med kurs mod Marmorilik. Efter at have passeret strædet mellem Agpat og det forhenværende fuglefjeld Salleg blev jeg sat i land ved den nedlagte bygd Qeqertat på nogle flade små øer nord for Salleg. Her har Rockwell Kent malet i 30'erne, og jeg var på jagt efter et foto af et af hans motiver derfra, hvor man ser Uummannaqfjeldet i baggrunden mellem Agpat og Salleg.

Det lykkedes, og herefter sejlede vi til bygden Ukkusissat. Ukkusissat betyder "stedet, hvor der er fedtsten" – og det fandt vi. Der lå sågar stiksave på stedet til offentlig anvendelse!

Velforsynet med fedtsten fortsatte sejladsen mod Maarmorilik. Lige før Maarmorilik-fjeldet sejlede vi ind i den lille fjord Tasiusak mellem Maarmorilik-fjeldet og Akuliaruserssuaq, hvor vi opslog vores teltlejr på en naturskøn grøn plet.

Efter at have spist sen aftensmad, sejlede vi på en aftenetur ind til mineområdet, som er under genåbning, hvis ellers verdensmarkedsprisen ter sig fornuftigt. Der er stadig store mængder af bly og zink og desuden lidt sølv, som er blevet mere tilgængelig pga. indlandsisens afsmeltning. Tovbanen over til indgangen til "Sorte engel minen" 750 meter oppe på fjeldsiden på den anden side af den lille fjord, der adskiller minen fra minebyen, er reetableret. Den gamle mineby er næsten helt fjernet, og den nye aktivitet skal foregå inden i fjeldets kilometerlange minegange for at undgå den skrækkelige forurening af fjorden, som skete fra 1973 til 1990, hvor minen lukkede. Fra 30'erne var der i øvrigt et marmorbrud på stedet, deraf stednavnet Maarmorilik. Vi gik i land og på opdagelse bl.a. op til den tunnel (bilvej!), som førte op til toppen af fjeldet, men da vi ikke havde lommelygter med, gik vi kun et kort stykke ind i den isnende kolde tunnel, som er belagt med is på lofter og vægge og ved indgangen har en barriere af is.

Anden dag: Fundet af en ukendt (?) boplads på fastlandet øst for Upernivik-øen

Efter en god nats søvn gik vi en tur på 5 km ind til en sø i baglandet, hvor der lå en hytte, som har været weekend-sted for arbejderne på "Sorte engel" minen. Det viste sig, at hyttens tag var blæst af, og at den derfor var i totalt forfald, men smukke var omgivelserne og på turen så vi havørne. De 5 km retur gik vi på den anden side af søen.

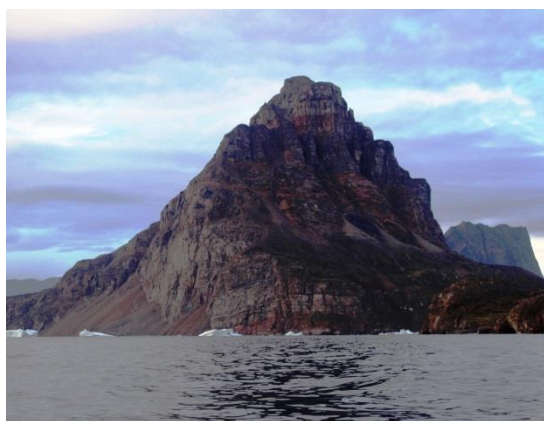

Senere på dagen fortsatte vi sejladsen. Vi ville gerne have været ind i Kangerluarssuk-fjorden nord for Alfred Wegener halvøen, men bølgerne og vinden var os for voldsomme, så vi fortsatte til fjorden Inukavsait mellem Upernivik-øen og fastlandet (halvøen Qiioqe). Vores plan var at nå en lille ø et stykke vej inde i sundet, men vinden tog til, og vi søgte læ og lejrplads på fastlandet ved et sted, som viste sig at være meget tæt på en meget gammel boplads med synlige tegn på mindst 4 tørvehuse – sikkert flere og med traditionelle eskimo grave under opstablede flade dæksten. Jeg fandt stedet, og for de grønlandske deltagere var stedet ukendt. Det var ikke markeret og navngivet på kortet, så jeg vil kontakte nationalmuseet i Nuuk for at høre, om de er bekendt med pladsen.

Tredje dag: Bygden Nuugaatsiaq og de imponerede gletsjerne mod nord og i Karrat Isfjord

Vi sov længe den morgen, og gik ture på stranden og bopladsen, så det blev sen eftermiddag, inden vi fortsatte med kurs mod bygden Nuugaatsiaq. Ved vest-enden af Karrat-øen blev der lejlighed til at tage foto af et andet yndet Rockwell Kent motiv, som han kaldte "Citadellet".

Vores næste lejrplads blev et par kilometer øst for Nuugaatsiaq, og her blev vi to nætter.

Næste morgen sejlede vi ind til Nuugaatsiaq for at handle. Vi var dog tre som valgte at gå langs kysten til bygden (Maike, Doug og undertegnede). Jeg gik straks ind på skolen, hvor jeg med stor gensynsglæde mødte Maren Mørch, som nu er leder af en skole med kun fire elever. Efter at have handlet gik turen vestenrundt om Nuugaatsiaq-øen og op til gletsjeren Salliarutsip Sermia i den nordgående fjord af samme navn. Vi sejlede så tæt på gletsjeren som muligt. På tilbagevejen gjorde vi holdt på stranden ved pynten Akuliarusinguaq.

I næste fjord sejlede vi meget tæt på Umiamako gletsjeren, men Rink gletsjeren, som Doug gerne ville frem til, undlod vi at besøge, da vi tog bestik af de kolossale isfjelde, der kom derfra; faktisk større end nogen jeg har set ved Ilulissat Isfjord! Det ville simpelthen have været livsfarligt. Vi sejlede derefter over til øst-enden af Karrat-øen for at finde en boplads, som jeg ved, at Rockwell Kent havde besøgt, men der var ikke meget at se der.

Fjerde dag: Et hundebid! - Bygden Illorsuit og Ubekendt Ejland

Efter en regnfuld nat på pladsen ved Nuugaatsiaq skulle vi igen handle og desuden tanke brændstof. Jeg var forinden gået en tidlig morgentur ind til Nuugaatsiaq efter nogle varer, vi havde glemt i butikken dagen før. Varerne stod der stadig i indkøbskurven, men da det vidste sig, at vi ikke havde betalt for denne kurv, måtte jeg, efter endnu et besøg på skolen (for at oplade kamera batteri og mobiltelefon for Jens), gå tilbage med uforrettet sag.

Lige da jeg forlod Nuugaatsiaq, passerede jeg nogle slædehunde, der jo om sommeren altid står lænket i kæder. Som bekendt skal man aldrig nærme sig ukendte slædehunde, så jeg zigzaggede mellem hundene i kædelængdes afstand. Det ses tydeligt i terrænet, hvor langt hundene rækker. Lige da jeg har passeret en mor med nyfødte hvalpe (det opdagede jeg først bagefter), så hører jeg en truende knurren bag mig, og jeg vender mig om blot for at konstatere, at hunhunden er uden kæde og i fuld fremdrift lige bag mig. Inden jeg kunne nå at sparke ud efter den, havde den fat i min højre læg. Heldigvis nåede den ikke at sætte hjørnetænderne i mig, for så havde jeg helt sikkert mistet en del af læggen! Nu slap jeg med et bid af fortænderne og intet synligt hul i bukserne. Så har man oplevet det med. Og ondt gjorde det. Tilbage i lejren sprittede René biddet grundigt, og jeg har ingen efterfølgende komplikation haft – heldigvis!

Vi sejlede herefter til Nuugaatssiaq for at betale for varerne og for at tanke bådene op. På molen fik jeg en snak med Mikkel Jeremiassen, en anden gammel bekendt, som har været timelærer i Nuugaatsiaq, men nu er bygdens gummigedschauffør, i gang med at lodse hellefisk fra en kutter.

Da vi var klar til at forsætte, satte vi kurs mod bygden Illorsuit på Ubekendt Ejland, som har været Rockwell Kents base i 30'erne i to omgange af et års varighed. Han byggede selv et hus på et solidt betonfundament. Det lykkedes mig ud fra en tegning af Rockwell Kent over Illorsuit at finde fundamentet. Det er tydeligt, at mange af hans billeder er malet præcis fra hans vindue med udsigt mod Upernivik-øen.

Vores plan var derefter at sejle vestenrundt om Ubekendt Ejland ned til den sydlige ende for at finde de blå sten og videre over til Niaqornat på Nuussuaq-halvøen og ud til den vestlige ende ved Bjørnefælden, men tiltagende blæst og storm tvang os til at søge læ ved syd-enden af Ubekendt Ejland nær de blå sten ved en af de åbne fangsthytter. Stedet hedder Qeqertalik.

Det er sådan, at der rundt langs den grønlandske kyst findes en række fangsthytter, der bruges af alle til overnatning på længere fangstture, men som også kan fungere som nøddindkvartering, når vejret gør videre sejlads livsfarlig. Desværre er ikke alle disse hytter lige godt vedligeholdte. Da det blæste en halv pelikan og regnede ganske vedholdende og vores telte og al andet udstyr var fra fugtigt til plaskvådt, så vi frem til en nat under tag.

Femte og sjette dag: Børnehjemmets pædagogik - Regn, storm, timelange tavse stunder siddende og kikkende ud over havet og blå sten som eneste aktivitet

Men det kan også regne indendørs, viste det sig! Noget tagpap var blæst af hytten, så det styrtdryppede ned mange steder. De fleste af os fandt en tør plad at ligge på mellem alle dråberne. Stakkels Valdemar fandt også en tør plet, troede han, men i løbet af natten blev han også indhentet af drypperiet, så han vågnede med en sovepose, der var til at vride. De tre grønlandske drenge var i det hele taget seje. Ingen piveri på noget tidspunkt, og de to største Kunuunnguaq og Rasmus var faste og solide hjælpere for Jensi. Når man tænker på, hvilke traumatiske baggrunde de render rundt med, og de problemer, de volder i skolen, så var deres villighed og arbejdsomhed, uden et eneste synligt tegn på, at nu gad de ikke længere, ubeskrivelig. De sejlede udelukkende med i den åbne båd – og blev gang på gang gennemvåde – og knoklede alligevel uden at kny, når bådene skulle fortøjes for natten og bagagen lodes og lastes (herunder 5 tunge kister med proviant og telte). Så er det svært at fatte, at de børn har svære problemer, men det er jo så sindbilledet på Børnehjemmets pædagogik, og hvad det gør ved børnene. Selvverd opstår, når der er

brug for én og ansvaret og opgaven har mening – man kan i dette tilfælde tilføje: mening for livets opretholdelse!

Doug havde trods vores advarsler valgt at overnatte udendørs i sit lille telt. Om natten tiltog stormvejret til nærmest orkanagtige tilstande. Da René og Jensi næste morgen skulle ud for at kikke til bådene, som lå i en lille bugt på den anden side en klippekam, passerer de Dougs telt, som viser sig at være totalt kollapsede. Inden fra teltet lyder der en spag røst: "Help – Help!". Han var totalt indviklet i og bogstaveligt talt fanget af brækkede teltstænger og et sammenkrøllet telt, som han ikke ved egen hjælp kunne komme ud af! Næste nat søgte han også læ mellem dryppene fra den indendørs regn.

Dagene gik med at sidde i læsiden af hytten og kikke ud over havet. Vinden var så stærk, at regnen blæste langt ud over hyttens tag, så der var tørvejr i læsiden og sågar "tørring i luften". Her tilbragte vi timer i tavshed eller med mere eksistentiel samtale – mest dog stilhed! Den eneste afveksling var at gå på jagt efter de blå sten (Calcedon Ice-Blue) i en lille bugt længere om ad sydkysten. Prisen var ofte meget våde fødder, når bølgerne gik over gummistøvlehøjde! Grønlandernes evne til at leve med vejret (Sila), som det nu arter sig, og at vente i tavshed uden at kede sig – eller måske snarere nyde roen og stilheden ved at "kede sig" og uden at kunne gøre noget som helst – det kunne vi fortravlede vesterlændinge lærer meget af!

Natligt forlis af vores ene båd!

Det værste var imidlertid, at den ene jolle havde revet sig delvis løs under stormen og var blevet kastet mod stranden og helt fyldt med vand, idet bølgerne konstant og frådende slog ind over jollen. Det viste sig, at der også var slået hul i bunden! Ved store anstrengelser fik vi tømt jollen for vand og med den anden båd trukket den fri af stranden. Den var temmelig molesteret. Ud over hullet i bunden, var batteriet ødelagt, og da Jensi forsøgte at starte motoren ved hjælp af batteriet fra den anden båd, så var den helt død. Han brugte hele natten på at rense brændstofførslen og lufttilførslen for vand, og fik, - undskyld, at jeg her bruger store ord, fand'ne, motoren til at starte igen! Han er maskinmester af uddannelse og har naturligvis forstand på de dele, men alligevel! Sejhed og faglig stolthed viste sig at være en god kombination. Med hensyn til hullet i bunden, så er de nyeste joller i Grønland bygget op med et kammersystem mellem det indre dæk og den ydre bund, således at et enkelt hul har meget små konsekvenser – og i dette tilfælde ingen synlige konsekvenser for bådens sejlduelighed. Batteri er der kun behov for, når jollen skal startes, så vi kunne klare os med et batteri. Desuden er de to motorer så stabile, at de så godt som aldrig slår ud under sejlads. Godt det!

Syvende dag: Nær katastrofe i stormvejret – overnatning i servicehuset i Niaqornat

Søndag morgen kunne vi så sætte kursen mod bygden Niaqornat med den plan at sejle hjem til Uummannaq hurtigst muligt. Derfor gik vi ikke i land i Niaqornat, men satte efter en kaffepause kursen mod Qaarsut.

Efter halvanden times sejlads og på højde med lufthaven og lige før Qaarsut blev stormen så slem og bølgerne så høje, at vi besluttede at vende tilbage til Niaqornat. Når Jensi's og drengenes åbne jolle forsvandt ned bag en tre-fire meter høj bølge, og vi kort efter på toppen af bølgen igen kunne se Jensi for neden, så var situation livstruende alvorlig, fordi muligheden for, at vi hamrede lige ned i hans jolle, var stor. Derfor var beslutningen om at vende om den eneste rigtige.

Tilbage i Niaqornat fik vi mulighed for at overnatte i servicehuset. Tag over hovedet uden dryp, varme og ikke mindst muligheden for varmt bad efter en uges strabadser det var luksus af højeste klasse.

Ottende dag: Skolen i Bygden Niaqornat – "Kampen" for at nå Dougs fly

Nu var det mandag morgen og Dougs hjemrejsedag til USA! Tanken om at nå helikopteren i Uummannaq var helt urealistisk, men hvis stormen ville lægge sig, kunne det være en mulighed at nå flyet fra Qaarsut. Vi skulle bare have hans pas og efterladte bagage bragt til Qaarsut.

Inden vi sejlede, nåede jeg et besøg på skolen, hvor jeg fik et kæmpek nus af timelæreren Kristine Kruse, som jeg kendte fra mine tidligere aktiviteter i Niaqornat. Det blev et hyggeligt møde med børn og lærer og en snak med den tidligere skoleleder Mathias Therkeldsens barnebarn.

Da vejret blev til afgang ved middagstid, hastede vi på mere fremkommelige bølger mod Qaarsut, hvor vi nåede frem efter fem kvarter ca. halvanden time før Dougs fly skulle afgå. Vi fik sat ham i land på klipperne ved Qaarsuarsuit neden for lufthavnen – og han nåede frem, fandt vi senere ud af, for blot at konstatere, at flyet var aflyst! Det er bare den Grønlandske virkelighed for fuld udblæsning! Nå, vi vidste jo intet om dette, og med fortsat kurs mod Uummannaq kunne vi tre kvarter senere stige i land på pontonbroen ved to-tiden, trætte, møre og en eventyrlig oplevelse rigere.

Da Ann, Børnehjemmets leder, hørte at Doug var strandet i Qaarsut, sendte hun en båd afsted efter ham, så han kunne få en flot afskedsspisning i hendes hjem. Sådan! Og nu er Doug og jeg så sammen på vej til København, og da han i første omgang alligevel kun skulle have været til Ilulissat, så er han igen tilbage på den oprindeligt planlagte kurs mod hjemlandet.

Erik Torm